

Gligor GRUIȚĂ, *Direcții noi în cercetarea gramaticii: Gramatica normativă – 77 de întrebări, 77 de răspunsuri*, Cluj-Napoca: Ed. DACIA 1994, 168 pp.

În ultimele decenii în România s-a conturat – aproape ca o disciplină distinctă – o nouă orientare în studiile de gramatică a limbii române: gramatica normativă.

Printre primele manifestări metodice și conștient întreprinse în această direcție se înscriu lucrări ale academicienilor I. IORDAN, *Limba română actuală. O gramatică a «greșelilor»*, 1947 (ed. a II-a) și Al. GRAUR, *Tendențele actuale ale limbii române*, 1968.

Vin alții autori – ca V. GUȚU ROMALO, profesor la Universitatea București, cu a sa *Corectitudine și greșeală (limba română de azi)*, 1972, precum și colectivul de cercetătoare al Institutului de lingvistică și istorie literară al Academiei Române, filiala Cluj-Napoca, sub coordonarea lui V. BREBAN, cu volumul *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic*, 1973 – care-și propun explicit, premeditat studiul caracterului normativ al limbii române în genere și al gramaticii în speță.

În acest timp cercetători lingviști au scos în evidență schimbările pe care le înregistrează limba română, stîrnind o adevărată campanie de cultivare a limbii și a vorbitorilor ei. Abundă în literatura de specialitate lucrări consacrate acestei preocupări: acad. Al. GRAUR, *Limba corectă* (1963) și *Gramatica azi* (1973); acad. I. COTEANU, *Româna literară și problemele ei principale* (1961) și *Gramatica de bază a limbii române* (1982); M. AVRAM, *Gramatica pentru toți* (1986), F. CIOBANU și L. SFÂRLEA, *Cum scriem, cum pronunțăm corect* (1970), N. MIHĂESCU, *Abateri de la exprimarea corectă* (1963), I. ROMAN, *Vorbiți mai bine, scrieți mai bine românește* (1966) etc.

Toate aceste lucrări atestă, în fond, faptul că în evoluția limbii normele lingvistice evoluează și ele mereu și, ca atare, apar norme noi care conviețuiesc o vreme cu cele vechi, după care conviețuire cele vechi dispar, se perimează. Meritul lingvistului tocmai acesta este: de a-i ajuta pe vorbitori să opteze, să găsească argumentele lingvistice valabile și favorabile soluțiilor viabile ale noului sistem ce se prefigurează acum.

Acesta este și principalul scop al lucrării pe care o prezentăm aici: *Gramatica normativă: 77 de întrebări, 77 de răspunsuri*, scrisă de profesorul G. GRUIȚĂ de la Universitatea Babeși-Bolyai din Cluj-Napoca.

Cartea este structurată în patru mari capitole după criteriul morfologic al părților de vorbire pe care autorul le are în vedere aici și cărora le acordă un număr mai mare sau mai mic de «întrebări/răspunsuri», după ponderea fiecăreia din aceste părți de vorbire: I. *Verbul* (întrebările/răspunsurile 1-35), II. *Substantivul, articolul, adjec-*

tivul (36-58), III. *Pronumele, numeralul* (59-68) și IV. *Adverbul, prepoziția, conjuncția* (69-77).

În dorința de a fi cât mai interesant și incitant procesul de desprindere a sensului/opțiunii pentru care pledează, autorul prezintă cuvântul (respectiv fenomenul pe care-l supune analizei) «încarnat» într-o propoziție sau frază.

Iată o mostră: întrebarea/răspunsul 58 (p. 126-128): «Filmul își datorează succesul acțiunii sale *pline* de neprevăzut, sau: Filmul își datorează succesul acțiunii sale *plină* de neprevăzut?».

După ce spune prescripția gramaticală a *acordului*, conform căreia «adjectivul *plin*, ca atribut al substantivului *acțiunii*, trebuie să aibă același gen, număr și caz cu acesta» – în ciuda «marii frecvențe» cu care apare dezacordul (exemple: «titlul cărții *comandată*», «succesul echipei *antrenată*», «datorită unei erori *comisă*») – autorul conchide că «răspunsul la întrebarea din titlu este că numai prima formulare îndeplinește condiția corectitudinii gramaticale».

Modificând însă punctuația în sensul «deslipirii» prin *virgulă* a adjectivului de substantiv: «Filmul își datorează succesul acțiunii sale, *pline/plină* de neprevăzut», operație potrivit căreia *pline/plină* «capătă o anumită autonomie», forma neacordată (nominativ) este preferată de foarte mulți vorbitori, care o și consideră drept nume predicativ al unei presupuse atributive («care este *plină* de neprevăzut»).

Iată cum, ajuns la capătul acestei argumentații, autorul poate acum «conchide, prin urmare, că atributele izolate se bucură de o reală toleranță normativă, în sensul că limba literară permite două variante: a) cea care se supune regulii generale, cu acordul causal realizat (Filmul își datorează succesul acțiunii sale, *pline* de neprevăzut); b) cea care marchează caracterul izolat al atributului prin absența acordului în caz (Filmul își datorează succesul acțiunii sale, *plină* de neprevăzut)».

Cartea aceasta poate fi citită la două niveluri, beneficiind, de aceea, de două categorii de cititori: cei lipsiți de o pregătire lingvistică specială, dar interesați în perfecționarea propriei exprimări și cei care dispun de o asemenea pregătire (spre exemplu, profesorii de limba române), care pot găsi aici argumente și sprofundări lingvistice asupra multor probleme privind dinamica evoluției limbii române.

Marele talent al autorului acestei cărți, profesorul G. Gruiță, constă în puterea lui specială de a plasticiza în imagini clare, de a ști expune și argumenta simplu și clar chestiuni gramaticale abstracte, cum sînt dinamismul evoluției normelor lingvistice, dialectica tendințelor, lupta dintre vechi și nou în sistemele limbii în general și în sistemul gramatical al limbii române în special.

Aceste «77 de întrebări, 77 de răspundări» ale profesorului G. Gruiță se înscriu în bibliografia românească a acestui sfîrșit de secol ca tot atîtea salve de onoare în consolidarea ca disciplină științifică de sine stătătoare a gramaticii normative românești.

Viorel Hodiș